

ЗВ'ЯЗОК МІЖ СВІТЛОМ, ТІННЮ ТА ФОРМОЮ У ВЕЛИКОМАСШТАБЛИХ ІНСТАЛЯЦІЯХ

*Сорочинська В. здобувач вищої освіти
Київський національний університет технологій та дизайну*

Актуальність. У сучасному мистецтві просторові інсталяції стали не просто модним явищем, а способом комунікації, де глядач залучений до безпосередньої взаємодії з об'єктом. Особливо важливою є та категорія інсталяцій, яка працює з ефемерними й водночас глибоко емоційними засобами вираження — світлом і тінню. У великомасштабних проєктах ці елементи виходять за межі декоративної функції й стають основними структуротворчими силами. Світло тут — не освітлення, а спосіб моделювання простору. Тінь — не наслідок, а значущий компонент, що творить нові смисли.

Актуальність теми також полягає в необхідності осмислення того, як матеріальна форма вступає в діалог із нематеріальним. У візуальній культурі ХХІ століття, де межі між фізичним і віртуальним дедалі більше стираються, питання про взаємодію світла, тіні та форми набуває не лише естетичного, а й філософського змісту. Великомасштабні інсталяції, завдяки своїй масштабності, дозволяють глядачеві буквально зануритися в світлотіньову композицію, стати її частиною, що відкриває нові горизонти для вивчення перцептивного досвіду, тілесного сприйняття простору і ролі глядача як учасника мистецької події[1].

Ступінь досліджуваності проблеми. Тема взаємодії світла, тіні та форми в мистецтві привертала увагу ще в часи класичної живописної традиції, однак в контексті інсталяцій — особливо великомасштабних — вона залишається недостатньо дослідженою. Існують праці, присвячені окремим аспектам — наприклад, вивченню роботи з освітленням у сценографії або аналізу оптичних ефектів у світловому мистецтві (light art) [2]. Проте комплексного підходу до розгляду цих трьох компонентів — світла, тіні та форми — як єдиного художнього організму в інсталяційному середовищі все ще бракує.

Деякі сучасні зарубіжні дослідники розглядають феномен інтерактивності та емоційного занурення в інсталяціях, проте переважно з позицій цифрової культури або технологічних інновацій. Українське мистецтвознавство лише починає звертати увагу на тематику великомасштабних інсталяцій як на окремий напрямок, і тим більше — на їхню внутрішню світлотіньову архітектуру. Таким чином, дослідження цієї теми дозволяє заповнити одну з лакун у сучасному теоретичному дискурсі.

Мета та методи дослідження. Метою цієї роботи є виявлення та аналіз способів взаємодії світла, тіні та форми у великомасштабних інсталяціях, а також визначення їхньої ролі в формуванні просторового, емоційного та смислового виміру художнього твору. У роботі ставиться

завдання простежити, як саме ці три елементи взаємодіють не як окремі складові, а як органічна цілісність, здатна трансформувати глядацьке сприйняття.

Методи дослідження охоплюють візуальний аналіз конкретних інсталяцій, порівняльний підхід до вивчення робіт різних художників, а також інтерпретативні методи, що дозволяють виявити символічне та філософське навантаження світлотіньових ефектів. Частково застосовується й елемент емпіричного підходу — шляхом спостереження за реакціями публіки в просторі інсталяцій.

Сутність дослідження. У центрі дослідження — спроба побачити світло, тінь і форму не як інструменти митця, а як повноправних учасників художнього процесу. У великомасштабних інсталяціях ці елементи не лише формують фізичну структуру твору, але й створюють певну атмосферу, емоційне середовище, в яке занурюється глядач. Особливий акцент робиться на тому, як тінь — часто недооцінений візуальний компонент — може відігравати роль носія ідей, змінюючи загальну картину залежно від кута зору чи часу доби.

Світло, в свою чергу, у багатьох проєктах не просто виводить об'єкт із темряви, а конструює реальність — створює ілюзії, змінює глибину, підкреслює або навпаки приховує частини форми [3]. У поєднанні з масштабом інсталяції це породжує нові художні парадокси: тимчасове стає вічним, а прозоре — матеріалізується. Важливо також зазначити, що форма в інсталяції — це не статичне тіло, а тіло в динаміці світлотіньових змін. Саме ця взаємодія надає інсталяції «живого» характеру [4].

Основні висновки. У результаті аналізу виявлено, що взаємодія світла, тіні та форми у великомасштабних інсталяціях виходить за межі естетики — вона стає способом філософського осмислення простору, часу й людської присутності. Ці три елементи творять не лише візуальний образ, а й досвід, який глядач проживає тілесно й емоційно. У великому масштабі кожна тінь — це жест, кожне світло — це наратив, кожна форма — це точка дотику між матеріальним і символічним.

Отже, тема не лише зберігає свою актуальність, а й відкриває перспективи для подальших інтердисциплінарних досліджень, де перетинаються візуальне мистецтво, психологія сприйняття, просторове моделювання й навіть технології майбутнього.

Список використаних джерел

1. Красненко О. Л. Інтерактивність як феномен сучасного культурного простору: особливості становлення і тенденції розвитку : дис. ... канд. мистецтвознав. наук : 034 – Культурологія / О. Л. Красненко ; Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. – Київ, 2023. – 212 с.

2. Мистецтво та дизайн у художній мові мінливого часу: морфологія, семантика, технології : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 14 квіт. 2022 р. / Харків. держ. акад. дизайну і мистецтв. – Харків : ХДАДМ, 2022. – 256 с.

3. Петреній О. Художні особливості цифрового живопису : монографія / О. Петреній. – Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2023. – 148 с.

4. Федоренко Д. Ю. Візуальні ефекти у цифровому мистецтві: світло, тінь, текстура, форма, масштаб : кваліфікац. робота здобувача ступеня вищої освіти бакалавра / Д. Ю. Федоренко ; наук. кер. І. С. Бойко ; Криворіз. держ. пед. ун-т. – Кривий Ріг, 2023. – 72 с.

ВІЗУАЛЬНІ ЕЛЕМЕНТИ СУЧАСНОГО КІНЕМАТОГРАФУ

Данник К. О., кандидат культурології, доцент, доцент кафедри сценічного мистецтва і культури

Дергач А. С., здобувачка вищої освіти

Київський національний університет технологій та дизайну

Ключові слова: візуальна культура, кіномистецтво, семіотика, стримінг, монтаж, композиція, українське кіно, культурологія.

У ХХІ столітті кінематограф стає ключовим медіаінструментом формування колективної пам'яті, естетичних смаків та ідентичності. Візуальні елементи – колір, світло, простір, рух камери, монтаж – уже не слугують фоном для сюжету, а набувають статусу повноцінної візуальної мови [1; 2].

Метою дослідження стало вивчення візуальної мови сучасного кіно через призму культурології та аналіз ключових елементів її впливу на глядача. Основними завданнями були виявлення стилістичних прийомів та семіотичних стратегій у кінематографі 2020-х років, а також аналіз впливу цифрових технологій і стримінгових платформ на візуальну структуру фільму [3; 4].

Було самостійно вивчено та проаналізовано на прикладах таких фільмів, як:

– «Дюна» (2021, Д. Вільньов) — кольорова палітра як носій символіки [5];

– «Барбі» (2023, Г. Гервіг) — гіперестетизація попкультури як феміністський жест [6; 7];

– «Памфір» (2022, Сухолиткий-Собчук) — українська візуальність і міфологічна просторова структура [2].

У роботі використано міждисциплінарний підхід:

- Семіотичний аналіз — для виявлення знакових систем у візуальному ряді [8];

- Психологічна інтерпретація — для аналізу підсвідомих структур образу [9; 10];

- Феміністський підхід — для дослідження репрезентації жіночого досвіду [11; 12].